(Time: 2 Hours) **[Marks: 60]**

NB: 1) All questions are compulsory
2) Figures to the right indicate full marks

Q1) Answer the following in two sentences (Any 6) **12**

a) Define "Secure Digital Signature"
b) Define "Affidavit"
c) What is "Conclusive Proof"
d) Who is a "Hostile witness"
e) What is meant by "Professional communications"
f) Explain "Fact in issue" and "Fact in Law"
g) What is "refreshing memory"
h) Explain "handwriting expert"
i) Explain "Dumb witness"
j) Who is an "Accomplice"

Q2) Write short notes (Any 2) **12**

a) Documents 30 years old.
b) Ambiguous document
c) Hearsay evidence
d) Secondary evidence

Q3) Solve any two of the following with reasons **12**

A) "M" a public servant asked for (demanded) a bribe money from "X". On the basis of the information given by "X", the anti - corruption bureau laid a trap. "M" was caught red-handed while accepting the bribe from "X" in the presence of "Y" and "Z" Panch witnesses. In this

2AF03683A561EA01F04FEBBBAAFD193D

situation "Y" turned hostile and "Z" was not traceable for givingevidence in court

i) What is evidence value of "Y" hostile witness.

ii) Can "X", "Y" and "Z" be regarded as accomplices.

B) In a rape and murder case, the post-mortem report stated that there was commission of assault on the "Girl" before her death. But the doctor who examined her forgot to mention the injury and the word sexual assault or rape in his report. In this situation

i) Can the statement of doctor who his explained his version in detail and his reason for omitting the minute details in post-mortem report be relied upon

ii) What is the evidence value of the medical officer and can the accused be convicted based on this statement

C) A Prisoner was charged with man-slaughter over killing a person by driving over him. "Mr. X" who was passing by happened to be a chance witness who saw the vehicle driven by at a very rapid speed,but did not see the accident. Immediately after, on hearing the victim groan, he went up to him and asked him what was the matter. The victim before dying made a statement to "X" as to the cause of the injury and also described the vehicle that knocked him, but before he could describe the driver he died. In this situation

i) Can the statement made by the victim to "Mr. X" be considered as a dying declaration?

ii) Can "Mr. X" be considered as a chance witness? Who is a chance witness?

Q4) Answer the following in Detail (Any 2) **24**

1) "Evidence may be given of Facts-in-issue." analyze the statementcritically.
2) Define "Evidence". What are the different kinds of evidence?
3) Explain "Electronic evidence"
4) Explain Character when relevant in civil and criminal cases?

(वेळ: २ तास) **[गुण:६०]**

NB: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत
२) उजवीकडील आकडे पूर्ण गुण दर्शवतात

Q1) खालील प्रश्नांची एक ते दोन वाक्यांमध्ये उत्तर द्या (कोणतेही 6) 12

a) "सुरक्षित डिजिटल स्वाक्षरी" परिभाषित करा.
b) "प्रतिज्ञापत्र" परिभाषित करा.
c) "निर्णायक पुरावा" म्हणजे काय?
d) उलटलेला साक्षीदार म्हणजे कोण?
e) "व्यावसायिक संप्रेषण" (professional communication) चा अर्थ काय आहे.
f) " वादतथ्ये - मुद्देगोष्टी" (Fact in Issue)आणि " कायद्याचे तथ्ये" (Fact in Law) स्पष्ट करा.
g) "स्मृतीला उजाळा देणे" म्हणजे काय.
h) "हस्ताक्षर तज्ञ" याचा अर्थ समजावून सांगा.
i) "मुका साक्षीदार" याचा अर्थ समजावून सांगा.
j) सह अपराधीचा अर्थ सांगा.

Q2) टीप लिहा (कोणत्याही 2) 12
अ) 30 वर्षे जुनी दस्तऐवज.
b) संदिग्ध दस्तऐवज
c) ऐकीव पुरावा
ड) दुय्यम पुरावा

Q3) खालीलपैकी कोणतेही दोन प्रश्नांची करणासहित उत्तरे लिहा 12

अ) “एम” नावाच्या शासकीय सेवकाने “X” कडून लाचेची रक्कम मागितली. X ने दिलेल्या माहितीच्या आधारे लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने सापळा रचला. “M” ला “Y” आणि “Z” या पंच साक्षीदारांच्या उपस्थितीत “X” कडून लाच घेताना रंगेहात पकडण्यात आले. या परिस्थिती मध्ये:“Y” आपल्या साक्षीपासून उलटला (turned hostile) आणि “Z” न्यायालयात साक्ष देण्यासाठी सापडत नाही
a) उलटलेला साक्षीदार “Y” यांनी दिलेल्या साक्षीची मूल्य काय आहे?
ii) “X”, “Y” आणि “Z” यांना सहआरोपी मानलं जाऊ शकतात का?

2AF03683A561EA01F04FEBBBAAFD193D

ब) एका बलात्कार आणि खून प्रकरणात, पोस्टमॉर्टम अहवालात असे म्हटले आहे की मुलीच्या मृत्यूपूर्वी तिच्यावर हमला करण्यात आला होता. परंतु ज्या डॉक्टरने तिची तपासणी केली ते त्यांच्या अहवालात दुखापत आणि लैंगिक अत्याचार किंवा बलात्कार या शब्दाचा उल्लेख करण्यास विसरले. या परिस्थितीत

i) डॉक्टरने विधानांद्वारे त्यांचं मत सविस्तर मांडून आणि शवविच्छेदन अहवालात हे बारीक तपशील का वगळण्यात आले त्याचे कारण सांगितले तर यावर अवलंबून राहता येईल का?

ii) वैद्यकीय अधिकाऱ्याच्या पुराव्याचे मूल्य काय आहे आणि या विधानाच्या आधारे आरोपीला दोषी ठरवले जाऊ शकते

क) एका कैद्याला एका माणसाच्या अंगावर गाडी चालवून ठार मारल्याबद्दल मनुष्यवधाचा आरोप ठेवण्यात आला होता. "X" जो तेथून जात होता तो एक संधीसाक्षीदार होता ज्याने अतिशय वेगाने वाहन चालवलेले पाहिले, परंतु अपघात पहिला नाही. पीडितेचे आरडाओरड ऐकून लगेचच तो त्याच्याकडे गेला आणि त्याला काय झाले असे विचारलं. मृत्यूपूर्वी पीडितेने “X” ला दुखापतीचे कारण सांगितले आणि ज्या वाहनांनी ठोकले त्या वाहनाचे वर्णन केले, परंतु चालकाचे वर्णन करण्याआधीच त्याचा मृत्यू झाला. या परिस्थितीत:

i) पीडितेने ही मृत्यूची घोषणा मानली जाईल? पीडिताने “X” ला केलेलं विधान मृत्यूपूर्वीचा जबाब मानले जाऊ शकते का??

ii) “X” संधीचा साक्षीदार मानले जाऊ शकतो का? संधीचा साक्षीदार कोण आहे?

Q4) खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तर द्या (कोणतेही 2) 24

1) "वदतथ्ये - मुद्देगोष्ट याबाबत पुरावे दिले जाऊ शकतात" या विधानाचे गंभीरपणे विश्लेषण करा.

2) "पुरावा" हा शब्द परिभाषित करा. विविध प्रकारचे पुरावे काय आहेत ते सांगा?

3) "इलेक्ट्रॉनिक पुरावा" स्पष्ट करा

4) दिवाणी आणि फौजदारी खटल्यांमध्ये चारित्र्य केव्हा संबद्ध असतं ते सांगा.

2AF03683A561EA01F04FEBBBAAFD193D